

тості, орієнтує на використання й внутрішніх резервів, сприяє адаптації до нових умов навчання, становленню активної позиції студента як суб'єкта власного розвитку, самовизначення, самоперетворення і самовдосконалення.

Література:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХ ст. – Освіта, 2002. – №26.
2. Бех І.Д. Виховання особистості : у 2 кн. Кн. 1. : Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
3. Бондаревская Е.В. Смыслы и стратегии личностно ориентированного воспитания / Е.В.Бондаревская // Педагогика. –2001. – № 1. – С. 17-24.
4. Бондаревская Е.В. Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования / Е.В.Бондаревская // Педагогика. – 1997. – №4. – С. 11-17.
5. Ван Гоань. Від практики до рішень : реформа та розвиток музичної освіти в школах нашої країни / Ван Гоань // Гуанчжоу, 2005. – 273 с.
6. Емельянов Ю.Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Н. Емельянов // Л. : Изд. ЛГУ, 1985. – 166 с.
7. Лу Мінде. Художня педагогіка в сучасних початкових і середніх школах / Лу Мінде // Наньцзін, 1999. – 317 с.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М.Падалка // К. : Освіта України, 2008. – 274 с.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ НА ПРИКІНЦЕВОМУ ЕТАПІ ЕКСПЕРИМЕНТУ

УДК: 371.315.6.015.378

Леонova В. І.

У цій статті виявлено та продемонстровано порівняльну характеристику рівнів підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей на прикінцевому етапі експерименту. Розроблено модель реалізації педагогічних умов підготовки, яка допомогла об'єднати та систематизувати результати теоретичної частини дослідження з деякими результатами експериментального етапу дослідження у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей. Зроблено висновки щодо проведеного експерименту, розглянуто перспективи подальшого дослідження професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів.

Ключові слова: модель, моделювання, структурні компоненти.

В этой статье выявлены и продемонстрированы сравнительную характеристику уровней подготовленности будущих социальных педагогов к профессиональной деятельности в учреждениях социальной защиты детей на заключительном этапе эксперимента. Разработана модель реализации педагогических условий

подготовки, которая помогла объединить и систематизировать результаты теоретической части исследования с некоторыми результатами экспериментального этапа исследования в процессе подготовки будущих социальных педагогов к профессиональной деятельности в учреждениях социальной защиты детей. Сделаны выводы относительно проведенного эксперимента, рассмотрены перспективы дальнейшего исследования профессиональной деятельности будущих социальных педагогов.

Ключевые слова: модель, моделирование, структурные компоненты.

In this article identified and demonstrated comparative description of levels of preparedness for future social workers to the profession of child welfare institutions in the final stage of the experiment. The model of teacher preparation conditions that helped to unite and organize the results of theoretical studies on some results of the pilot phase of the study in preparation for future social workers to the profession of child welfare institutions. The conclusions about the experiment, discussed prospects for future research professional social workers.

Keywords: model, modeling, structural components.

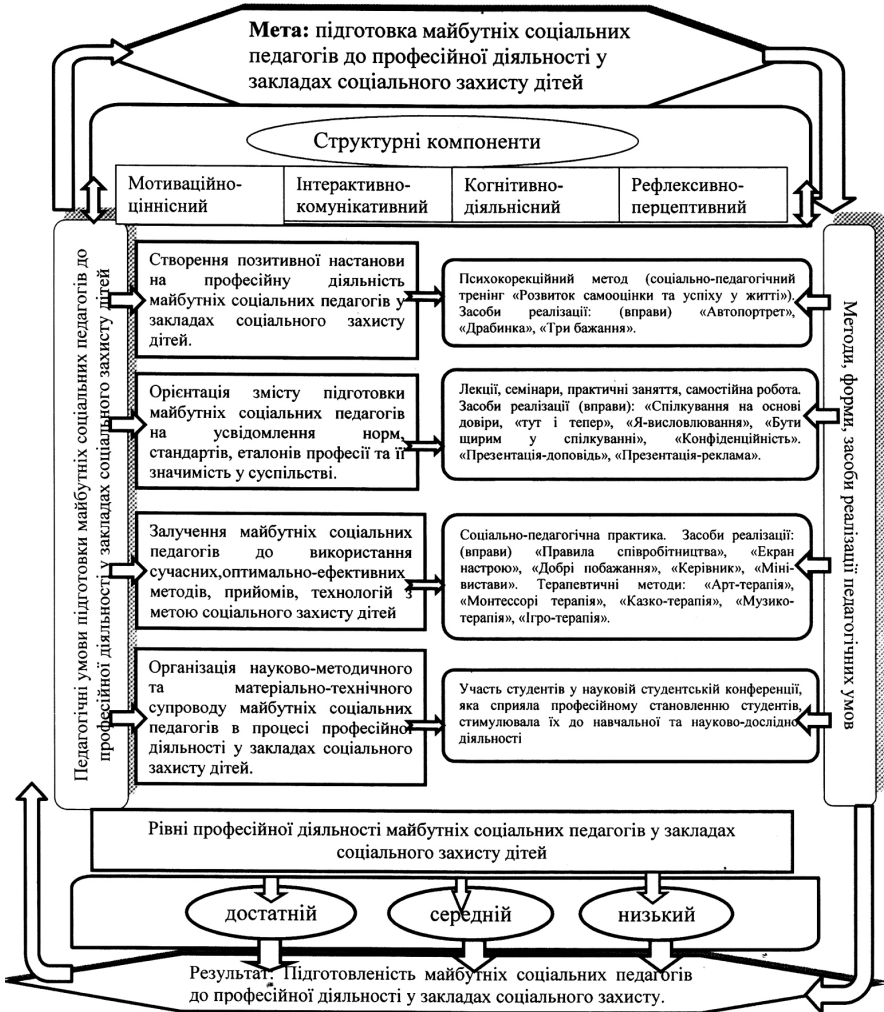
Постановка проблеми. На сьогодні в Україні проживає 100,3 тисячі дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківської опіки. Проблеми захисту прав дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не тільки не втратили своєї актуальності, а й набули особливої гостроти. Зберігається тенденція щодо зростання кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. На сучасному етапі свого розвитку проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей має значну соціальну та наукову актуальність. Професійна діяльність соціального педагога обумовлює високе значення для представників цієї професії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. У роботах О. Балакірева, О. Коваленко приділено увагу проблемам дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, О. Безпалько, І. Зверева, О. Карагодіна – комплексній оцінці потреб дитини в інтернатному закладі. Окремі питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей досліджують у своїх наукових працях такі вчені і фахівці, як В. Андрій, Н. Болотіна, В. Бурак, Л. Волиць, К. Добромислов, М. Захаров, О. Карпенко, В. Кобелева, Н. Максимова, О. Мачульська, Тучкова та ін. Питання визначення професійної діяльності та професійної підготовки соціальних педагогів висвітлено у працях таких науковців, як О. Безпалько, І. Богданова, Г. Вороніна, А. Галагузова, І. Зверева, А. Капська, Р. Овчарова, С. Харченко П. Шептенко та ін. Але підготовка соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей залишається невизначеною.

Метою статті є визначення порівняльної характеристики рівнів підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей.

Виклад основного матеріалу. Модель (від лат. *modulus* – зображення) – схема, графік будь-якого об'єкта або явища, що використовується як спро-

щена його зміна. Під моделюванням в педагогіці розуміється дослідження педагогічних та психолого-педагогічних процесів і станів за допомогою ідеальних моделей [1]. Під моделлю З. Курлянд розуміє систему знаків, яка відтворює деякі істотні властивості системи оригіналу [3]. Уточнює це поняття І. Котляр, розуміючи під моделлю мисленнєво-уявлену або матеріально-реалізовану систему, що, відображаючи чи відтворюючи об'єкт дослідження, здатна змінювати його так, що вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт. У педагогічних дослідженнях, зазначає автор, модель застосовується з метою визначення або уточнення характеристик та раціоналізації побудови об'єктів. Моделювання – це специфічний спосіб пізнання, при якому одна система

(об'єкт дослідження) відтворюється в іншій моделі [2; 59-63]. Отже, моделювання допомагає дослідити певне педагогічне явище чи процес.

Дані результати діагностувального експерименту дозволили розробити модель реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей. Модель, побудована нами, допомогла об'єднати та систематизувати результати теоретичної частини дослідження з деякими результатами експериментального етапу дослідження, здійснюється реалізація визначених педагогічних умов у процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей.

Метою є підготовка майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей, реалізація якої буде досягнута за допомогою підготовки таких структурних компонентів, як когнітивно-діяльнісний, інтерактивно-комунікативний, мотиваційно-ціннісний, рефлексивно-перцептивний. Схарактеризовані структурні компоненти [5; 180-185], у свою чергу, формуватимуться за допомогою педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей таких як: створення позитивної настанови на професійну діяльність майбутніх соціальних педагогів у закладах соціального захисту дітей; залучення майбутніх соціальних педагогів до використання сучасних, оптимально-ефективних методів, прийомів, технологій з метою соціального захисту дітей; орієнтація змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів на усвідомлення норм, стандартів, еталонів професії та її значимість у суспільстві; організація науково-методичного та матеріально-технічного супроводу майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей.

Результати порівняльного аналізу [4] розподілу відносної кількості студентів ЕГ, до якої відносяться студенти Державного закладу «Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» інституту початкової та гуманітарно-технічної освіти факультету початкового навчання спеціальності «Соціальна педагогіка» в загальній кількості 122 піддослідних, та студенти КГ, до якої відносяться студенти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського та Херсонського державного університету факультету психології, історії та соціології спеціальності «Соціальна педагогіка» в загальній кількості 126 піддослідних, щодо підготовленості їх професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика рівнів підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей на прикінцевому етапі експерименту

Рівні готовності	ЕГ 122				КГ 126			
	Констатувальний етап		Прикінцевий етап		Констатувальний етап		Прикінцевий етап	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Низький	47	38,5	25	20,5	56	44,4	54	42,9
Середній	58	47,5	60	49,2	54	42,9	55	43,6
Достатній	17	13,9	37	30,3	16	12,7	17	13,5

Згідно з результатами, викладеними у таблиці 1 низький рівень підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей в експериментальній групі на констатувальному етапі був діагностований у 47 студентів, що склало 38,5% від загальної кількості студентів, тоді, як у контрольній – 56 студентів, що склало 44,4% від загальної кількості студентів, однак на прикінцевому етапі це відношення значно змінилося. 20,5% студентів в експериментальній групі (25 осіб) та 42,9% студентів у контрольній групі (54 особи). На цьому рівні перебували студенти, які володіють теоретичними засадами корекційної педагогіки, зокрема, інклюзивної освіти, організації роботи з різними соціальними групами, соціальної адаптації випускників шкіл-інтернатів, соціально-педагогічної профілактики правопорушень, виконують роботи за зразками, планом, опорними схемами, мають уміння застосовувати на практиці набуті теоретичні знання, використовувати знання в аналогічній ситуації за шаблоном. Низький рівень підготовленості майбутніх соціальних педагогів характеризується відсутністю мотивації професійної діяльності, задоволення вибором професії; низькою потребою в досягненні професійних знань, умінь і навичок; відсутністю професійної спрямованості, наполегливістю в досягненні своїх цілей. Студенти, які відносяться до даного рівня професійної діяльності, повна відсутність рефлексії, тобто підсумком минулих помилок стає страх перед здійсненням нових необачних вчинків. Занадто критичний розум заважає втіленню власних цілей. Значущість особистісної позиції у спільній діяльності і її організації є досить низькою, не схильні до самоусвідомлення і лише епізодично виявляють ознаки роботи над усвідомленням особистісного змісту.

На середньому рівні підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей на початку експерименту в експериментальній групі було виявлено 58 осіб, що склало 47,5% від загальної кількості респондентів у цій групі та в контрольній групі 54 особи, що склало 42,9% респондентів цієї групи. На прикінцевому етапі експерименту в експериментальній групі було виявлено 49,2% студентів середнього рівня (60 осіб), тоді, як у контрольній групі – 43,6% студентів (55 осіб). Середній рівень є базовим у підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей характеризується наявністю мотивації професійної діяльності, потреби в досягненні професійних знань, умінь та навичок; недостатньою професійною спрямованістю, наполегливістю в досягненні своїх цілей; повнотою здобутих професійних знань; володінням навичками щодо реалізації отриманих професійних знань. Відбувається формування діяльності із застосуванням знань організації роботи з різними соціальними групами, соціальної адаптації випускників шкіл-інтернатів, корекційної педагогіки. Його основою є освоєння особливих методів роботи з індивідами та групами клієнтів соціальних сервісів. На даному рівні майбутній соціальний педагог уміє: використовувати навчально-методичні, науково-методичні, інформаційно-освітні ресурси у професійній діяльності, характеризує виконання усіх операцій із дотриманням їх послідовності та цілковитим усвідомленням дій.

На достатньому рівні підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей на початку екс-

перименту в експериментальній групі було виявлено 17 осіб, що склало 13,9% від загальної кількості респондентів у цій групі та у контрольній групі 16 осіб, що склало 12,7% респондентів цієї групи. На прикінцевому етапі експерименту в експериментальній групі було виявлено 30,3% студентів достатнього рівня (37 осіб), тоді, як у контрольній групі – лише 13,5% студентів (17 осіб). Достатній рівень підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей характеризується вираженою стійкою мотивацією до професійної діяльності, усвідомленою потребою в досягненні професійних знань, умінь та навичок; вираженою позитивною професійною спрямованістю, наполегливістю в досягненні своїх цілей; повним обсягом здобутих професійних знань. У майбутнього соціального педагога спостерігається підготовленість на всіх компонентах.

В експериментальній групі після проведення формувального експерименту на достатньому рівні підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей було зафіксовано 37 осіб (30,3%), які успішно демонстрували вищезазначені знання, вміння та навички.

У практиці психологічних та педагогічних досліджень часто використовують парні порівняння. Один із методів таких порівнянь передбачає, що виміри проводяться для однієї й тієї самої групи досліджуваних до та після застосування цікавих для дослідника впливів. Результати парних порівнянь завжди точніші, ніж порівняння у незалежних групах і пояснюється це тим, що розбіжність результатів у середній групі досліджуваних завжди більша, ніж розбіжність різниці результатів, які одержані під час повторних вимірів для одних і тих самих індивідуумів.

Для порівняння середніх значень двох зв'язних вибірок було обрано модифікацію t – критерію Стьюдента.

Його особливість полягає у тому, що гіпотеза формується через відношення різниці $d_i = x_i - y_i$ – різниці зв'язних пар результатів вимірів. Нами було зроблено припущення про нормальний розподіл цих різниць у генеральній сукупності з параметрами μ_d, σ_d .

Припускаємо гіпотезу H_0 , в якій $\mu_d = 0$, та альтернативну гіпотезу H_1 , де $\mu_d \neq 0$.

Порядок застосування t -критерію за (В.С. Івановим):

Для розподілу вибірок за нормальним законом, що є необхідною умовою критерію, який нами застосовувався, та для більш ефективного підрахунку, одержані бали від діагностувань модифікувались у такий спосіб: за низький рівень студент отримував 1 бал, достатній – 2 бали, високий - 3 бали.

Ми зробили припущення щодо нормального розподілу в експериментальній групі різниці d_i , сформулювали гіпотезу H_0 та альтернативну H_1 . Потім обрали рівень значущості $\alpha = 0,01$.

Унаслідок діагностування ми одержали дві вибірки обсягом $n = 122$, які являли собою ряди зв'язних пар спостереження (див. додаток).

Використовуючи формулу $\bar{d} = \frac{x_i - y_i}{122}$, де x_i – це бали, які отримали студенти експериментальної групи на прикінцевому етапі формувального експери-

менту, згідно з рівнем підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей, y_i - бали, які отримали студенти експериментальної групи на початковому етапі формульованого експерименту, згідно з рівнем підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей. Підраховавши середнє арифметичне за зазначеною формулою, ми одержали такий результат: $\bar{d} \approx 0.34$

За формулою $S_d = \sqrt{\frac{1}{121} \sum_{i=1}^{122} (d_i - \bar{d})^2}$ ми знайшли вибірне стандартне відхилення.

$$S_d = \sqrt{\frac{27,54099}{121}} = 0.477086 \approx 0.48$$

Значення t-критерію визначалося за формулою $t = \frac{\bar{d}}{S_d / \sqrt{n}}$, під час розра-

хунку одержали такий результат $t = \frac{0,34}{0.48 / \sqrt{122}} = 7,9$

Із таблиці критичних значень t-критерію Стьюдента для $\alpha = 0,01$ та $n = 120$ знайшли $t_{0,01} = 2,62$.

Порівнявши емпіричне t з $t_{0,01}$ критичним, ми дійшли висновку, що $t > t_{0,01}$, тобто різниця за показниками рівнів підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей, є статистично значущою на рівні значущості 0,01 (ймовірність помилки $P < 0,01$). Отже, запропонована модель, яка передбачала реалізацію визначених педагогічних умов з метою підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей, є ефективною. Одержані результати в ЕГ свідчать про те, що запропоновані нами педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей значно підвищують ефективність організації зазначеної діяльності.

Висновок. Таким чином, одержані результати в експериментальній групі, проведені за шкалою оцінки професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів у закладах соціального захисту дітей, свідчать про те, що запропоновані нами педагогічні умови виявили достатньо високий рівень експериментально апробованих заходів, націлених на підготовку до професійної діяльності майбутніх соціальних педагогів. Проведене прикінцеве діагностичне дослідження показало, що у студентів – соціальних педагогів значно покращився рівень підготовленості до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей. Вони вільно володіють навчальним матеріалом, висловлюють свої думки, роблять аргументовані висновки. Майбутні соціальні педагоги самостійно знаходять додаткову інформацію та використовують її для реалізації поставлених перед собою завдань. Вільно використовують нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Мають високий комунікативний контроль. Достатньо сформовані цінності професійної самореалізації.

Перспективи подальшого дослідження. Подальшого дослідження потребує розв'язання розглянутої проблеми, адже підготовленість майбутніх соц-

іальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей є передумовою успішного здійснення захисту прав та інтересів дітей.

Список використаної літератури:

1. Іванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. кандидата пед. наук: 13.00.04. / Іванченко Євгенія Анатоліївна. – О., 2005. – 262 с.
2. Котляр Л. І. Роль внутрішньогрупових відносин у формуванні компонентів вольового акту в особистості [текст] / Л. І. Котляр // Науковий вісник Ізмаїльського державного педагогічного інституту. – Ізмаїл, 2000. – Вип. 10. – С. 59-63.
3. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: [учбовий посібник] / З. Н. Курлянд. – Одеса, 1995. – 160 с.
4. Леонова В. І. Прикінцева діагностика підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей Виховання і Культура січень-березень, 2013 №1 (29). Міжнародний науково-практичний журнал ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського» Матеріали всеукраїнської міжвузівської науково-практичної конференції «Студентські соціальні ініціативи: реалії та перспективи», Одеса.
5. Леонова В. І. Структурні компоненти підготовленості майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності у закладах соціального захисту дітей. Науково-практичний журнал Південноукраїнського наукового Центру НАПН України Наука і освіта № 1-2/СХП, січень-квітень, 2013 року (180-185).
6. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. – М. : Изд-во Института психотерапии, 2005. – 490 с.

РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

УДК: 378.013+371.302.81

Перишина Л.В.

У статті представлено результати педагогічного експерименту з формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів. Охарактеризовано етапи, визначено методи та засоби реалізації педагогічних умов щодо формування професійної майстерності у майбутніх викладачів вищої школи.

Ключові слова: формування, модель, умова, етап, метод, засіб.

Л.В.Перишина

В статье представлены результаты педагогического эксперимента по формированию профессионального мастерства у будущих преподавателей высших педагогических учебных заведений. Охарактеризованы этапы, определены методы и способы реализации педагогических условий по формированию профессионального мастерства у будущих преподавателей высшей школы.